

ПЕДАГОГІЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА І МІЖНАРОДНА ОСВІТА - 2026:

реформи в умовах
непрогнозованих впливів

100
років

Інституту педагогіки
НАПН України

Матеріали
X Міжнародної
наукової
конференції
27 травня
2026 року

Київ 2026

Georgia State University. (n.d.-a). *Reduction of summer melt*. <https://success.gsu.edu/initiatives/reduction-of-summer-melt/>
 Georgia State University. (n.d.-b). *Student success programs*. <https://success.students.gsu.edu/>

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЧЕРЕЗ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Наталія ЧАПЛІНСЬКА

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
 м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6478-8560>

В Україні формування національної та культурної ідентичності серед дітей та молоді стало особливо актуальним на тлі повномасштабної війни Росії проти країни, тому це безпосередньо формує почуття спільної відповідальності за долю Української держави та готовність її захищати. У військовому сьогоденні країни навчання іноземної мови, поняття «національна ідентичність» та «громадська активність» є одними з найактуальніших та все ж недостатньо дослідженими галузями сучасних освітніх досліджень. Актуальність природно поширюється і на мовну сферу, тому що мова є не просто базовим складником культури, й визначає спільні цінності нації та пріоритети її розвитку.

Вивчення іноземних мов постає не лише, як технічна компетенція, але й як сфера із політичними та символічними поняттями. Перебіг змін у соціально-політичній сфері, сфері національної ідентичності мають вагомий вплив на мовну політику та практику. Під час вивчення іноземної мови, здобувачі освіти можуть використовувати її, як засіб для формування культурних та громадських позицій. Питання мовного самоствердження посилилося із усвідомленням зв'язку між мовою та національною безпекою (Пономаренко, 2023).

Волонтерство й вивчення мови є нерозривно пов'язаними. Воно виводить студентів з контрольованого середовища й поміщає у реальні умови, безпосередньої комунікації з усіма викликами та різноманіттям використання мови для спілкування. Волонтерська діяльність вписується у масштабніший контекст й набуває нового значення: сприяє розвитку лінгвістичної компетентності й посилює почуття громадської й національної відповідальності учнів, взаємодія цих аспектів – вивчення іноземної мови.

У дослідженні проведено аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури щодо формування національної ідентичності та іноземної мовної освіти в контексті триваючого збройного конфлікту. Особливо в українськомовних дослідженнях підкреслюється роль Нової української

школи у реформуванні інноваційних практик патріотизму, громадської активності та соціальної відповідальності громадян. Вивчення іноземної мови розглядається як інтегрована складова волонтерської діяльності (Журба, 2024). Мова розглядається як педагогічний інструмент й показник громадської відповідальності. Завдяки знанню мови волонтер може обмінюватися досвідом та знаннями, що допомагає йому розширювати свій кругозір та здійснювати культурний обмін з людьми з іншої країни або іншими волонтерами.

Міжкультурний аспект є надзвичайно важливим у вивченні іноземної мови. Не досить лише мовних умінь, щоб цілком опанувати іншу мову, спершу необхідно мати розуміння власної культурної самобутності. Волонтерство має на меті формування соціокультурної спроможності. Під час волонтерства в міжнародному оточенні відбувається зростання мовних й мовленнєвих умінь, й культурної компетенції (здатності спілкуватися з представниками різних культур, сприймаючи різноманіття) й виокремлення власної мови, не схожої на інші. Комунікативна поведінка є значущою й часто допомагає уникнути помилок, тому особливу увагу слід надавати й невербальній складовій, не менше, ніж граматичній чи лексичній частині (Ковтун, 2019). Через волонтерство відбувається трансформаційні зміни у самоусвідомленні та переосмисленні культурних стереотипів й нав'язаних існуючих переконань. Здатність спілкуватися місцевою мовою посилює цей трансформаційний процес, оскільки дозволяє волонтерам повністю зануритися в культурний контекст.

Волонтери набувають практичних знань, навичок, інсайдів, пов'язаних із реальними життєвими ситуаціями. Залучення до реальної волонтерської діяльності створює умови для автентичного використання живої мови, на відміну від класних, вигаданих симуляцій, що підвищує ефективність формування комунікативної компетентності. Волонтерство дає унікальне середовище, де людина легко долає страх помилок та покращує комунікативні навички спілкування в повсякденному житті. Крім того, відбувається розвиток міжособистісних навичок, почуття емпатії та відданості соціальним питанням. Таке неформальне навчання є корисним, проте ставить під сумнів методологічну складову й спонтанність навчання (Li, 2026).

Участь у волонтерських програмах – це потужний інструмент для розвитку «soft skills», важливих навичок XXI століття: командна робота, комунікація, прийняття, толерантність й відкритість. Також, варто зазначити, що виконання спільно-корисної справи додає внутрішній імпульс, мотивації до навчання, що неабияк не може конкурувати із класним навчанням за партами. Процес волонтерства перетворює пасивного споживача знань на активного громадянина (ALULA English, n.d.). Можливості волонтерства дозволяють формувати відчуття приналежності до громади. Волонтерство вимагає активної участі в розмовах, уважного слухання, чіткого висловлювання та розуміння мови в

режимі реального часу. Таке занурення в ситуативну англійську мову покращує мовні навички, знайомлячи учнів з різними акцентами, розмовними виразами та стилями спілкування, які можуть бути невраховані в традиційних навчальних закладах. Регулярна практика в англомовному середовищі підвищує впевненість учнів, заохочуючи їх ризикувати та вільніше спілкуватися. Під час волонтерства відбувається знайомство освітян з культурними практиками та нормами, поглиблюючи їхнє розуміння спільноти, в якій вони живуть, це розвиває культурну компетентність – навичку, яка така ж важлива, як і володіння мовою.

Безсумнівно, такий досвід формує більш повне розуміння іноземної мови. Ціно проводити подальші фінальні обговорення або вести рефлексивний щоденник, щоб використати максимально ефективно волонтерську практику для описування взаємодій, труднощів, які, можливо, виникали на шляху та оцінювати використання мови.

Отже, вивчення іноземної мови в умовах волонтерства є засобом культурного діалогу мов та громадської ініціативності учасників освітнього процесу через практику мови, формуванню відповідальних особистостей, захисту національних цінностей та збереження власної ідентичності.

Ключові слова: волонтерство, культурна ідентичність, міжкультурний компонент, національна ідентичність, соціокультурна компетентність.

Список використаних джерел

- Журба, К., Рейпольська, О. та ін. (2024). *Утвердження української національної та громадянської ідентичності у дітей та учнівської молоді: монографія*. Компрінт.
- Ковтун, О., Ковтун, О., & Ігнатенко, Н. (2019). Міжкультурна комунікація як складова формування соціокультурної компетенції студента під час навчання іноземній мові. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. <https://journals.uran.ua/visnyknakkkim/article/view/177527>
- Пономаренко, К., & Дженджеро, О. (2023). Мовне сьогодення майбутніх освітян як чинник формування національної ідентичності. *New Inception*, 3-4(13-14), 62-72. <https://doi.org/10.58407/NI.23.3-4.5>
- ALULA English. (n.d.) *Language in action: The impact of volunteering on English-as-a-foreign-language education*. <https://alulaenglish.com/blog/22/language-in-action-the-impact-of-volunteering-on-english-as-a-foreign-language-education/>
- Li, B. (2026). "I wasn't sure how to answer it...": Researching informal learning in volunteering contexts. *SAGE Journals*. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/10451595261425551>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СТАРШІЙ ШКОЛІ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПІЛОТНИЙ ЕТАП

Марія ШАРАЄВСЬКА

ДНУ «Інститут освітньої аналітики»